„CUENTA DI NANZI”

DOOR

M. D. LATOUR O.P.

II

NANZI EN DE KONING (COMPA NANZI Y SHON AREY)

Eens waren er veel mensen zonder werk. Toen dit den koning ter ore kwam, liet hij alle moeders, die kleine kinderen hadden, bij elkaar zoeken om in zijn moestuin „kouseband” (een soort spersieboontjes, maar langer en smaller dan de Hollandse) te plukken. Ten bewijze, dat ze inderdaad kleine kinderen hadden, moesten ze die meebrengen.

Toen Nanzi dat hoorde, ging hij gauw naar huis en zei tot zijn vrouw, Shi Maria: „Weet je wát! Ik kleed me net eender aan als een baby en dan draag je me naar de tuinen van den koning.”

Nanzi zette een kapje op, trok een luier aan en deed een fopspen in zijn mond. Shi Maria droeg hem zo naar de tuinen bij het paleis. Daar brachten alle moeders hun kindertjes bijeen onder een grote boom.

Tegen het middaguur kregen de kleinen natuurlijk honger en begonnen een gezamenlijk geschrei aan te heffen, dat horen en zien verging. De baby's huilden natuurlijk met babystemmen, maar Nanzi's geschrei leek wel op het geknor van een varken.

De koning luisterde met stijgende verwondering naar dat zonderlinge geschrei, dat hem geweldig hinderde. Het had een ogenblik opgehouden, maar plotseling zette Nanzi weer met vernieuwde krachten een nieuwe huilpartij in.

Toen had de koning er genoeg van. Om er een eind aan te maken, riep hij uit alle macht: „Moeders! Gauw je kleintjes oppakken, want de boom dreigt te vallen.”

De moeders kwamen aanstormen, maar Nanzi wachtte niet, tot de boom op zijn hoofd zou vallen en vloog er vandoor. Dit had echter tot ongelukkig gevolg, dat hij zijn mutsje, luier en speen verloor.

Toen de koning dat zag, begon hij hard te lachen en hij begreep dat het Nanzi weer was geweest.

NANZI EN ZEZE (COMPA NANZI CU COMPA ZEZE)

Op zekere dag liepen Nanzi en Zeze samen honger te lijden op het veld. „Zeze”, zei Nansi, „laten we een schaap gaan stelen bij den koning.”

„Geen kwaad idee,” vond Zeze.

Zij begaven zich aanstonds op weg, kwamen bij de koraal ¹⁾ van den koning, drongen er voorzichtig in door, zochten eens goed rond en verdwenen weer even stil en ongemerkt als ze gekomen waren, met een vet schaap.

Het vlees viel de beide Compaders zeer in de smaak en ze beslotendagelijks een schaap uit de koraal van Shon Arey weg te halen.

Toen echter op zekere dag Shon Arey zelf zijn kudde kwam inspecteren, kwam het hem voor, dat er veel schapen gestolen moesten zijn. Hij raasde hevig: „Wie, voor den duivel, is hier bezig al mijn schapen een voor een in de wacht te slepen?”

Hij dacht na wat hij doen zou en liet ten slotte Cha Tiger bij zich komen.

„Wie weet, of het Nanzi niet is!” meende Cha Tiger.

De koning verzocht den tijger toen, of hij niet tussen de schapen zou willen liggen, om eens een oogje in het zeil te houden.

„Goed”, zei de tijger, en hij ging in een schapenvacht gehuld bij de schapen liggen.

's Avonds kwamen de twee gepatenteerde dieven weer op de mooie schapen van den koning af.

„Blijf buiten staan en hinder me niet,” zei Nanzi tot Zeze, „want het eerste schaap dat ik daar zie staan, is al een prachtig dik dier.”

Zeze bleef buiten staan en Nanzi reikte hem de buit over. Volgens sprong Nanzi zelf over de omheining en nam het schaap van Zeze over. Terwijl hij dit deed, kwam hem een vreemde lucht in de neus en hij dacht bij zich zelf: ik ben een boon, als dat geen tijger is.

Alsof hem plotseling iets te binnen schoot, zeide hij tot Zeze: „Houd even dat beest voor me vast, want ik heb mijn mes laten liggen in de koraal van Shon Arey en je weet, die speelt er niet mee, als we gesnapt worden. Het mes zou me verraden, want op het heft staat geschreven „Nanzi”.”

¹⁾ Koraal is de omheinde plaats, waarbinnen het vee bewaakt wordt.

De niets kwaads vermoedende Zeze nam het schaap in zijn armen en Nanzi zette het meteen op een lopen, stomverwonderd nagestaard door Compa Zeze.

Toen Nanzi een flink eind weg was, keerde hij zich om en schreeuwde: „Gooi dat duivelse beest neer; het is een tijger.”

Zeze schrok zich bijna een stuip en liep zich de benen uit het lijf om bijtijds uit de weg te zijn. Nanzi, die buiten gevaar was, stond zich een krik te lachen.

NANZI EN DE HOND (COMPA NANZI CU COMPA CACHÓ)

Op zekere dag had Nanzi honger, maar hij had niets te eten. Hij ging in het bos wandelen en ontmoette daar Compa Zeze.

„Waar ga je met al die schapen naar toe”, vroeg Compa Nanzi.

„Naar het land brengen”, antwoordde Zeze, „en van avond ga ik ze weer terug halen.”

Toen vroeg Nanzi: „Vind je goed, dat ik de schapen voor je naar het veld breng?”

„Gerust,” zei Zeze, „als je dat zo graag wilt.”

Zeze gaf de leiding van de schapen over aan Nanzi en ging naar huis. Maar Nanzi, in plaats van de kudde naar de gewone velden te brengen, ging naar Compa Cachó en vroeg hem, of hij geen schapen wilde kopen.

„Dat zal er aan liggen”, zei de hond, „wat je er voor vraagt.”

„Je kunt de hele kudde krijgen voor een zak vol fruit en groente uit je knoek ¹⁾, plus zes eieren”, zei Nanzi heel royaal.

„Goed”, zei de hond, „breng ze maar in mijn plantage.”

Nanzi leidde de kudde naar de plantage van Compa Cachó. Toen hij terug kwam, zei hij tegen den hond: „Wat een prachtige pompoenen, mispels en mango's en wat een eieren!”

„Ga eerst maar rustig slapen”, zei de hond, „en daarna kan je alles krijgen wat je hebben wilt, als je het maar niet aan anderen oververtelt.”

Nanzi beloofde, dat hij het aan niemand zeggen zou, en ging achter het huis liggen slapen. In zijn droom zag hij nog alle mooie vruchten voor zich en hij murmelde in zijn slaap: „Heb ik de pompoen al gehad? Gekookte pompoen? Niet weigeren, niet weigeren, je hebt het beloofd.”

Toen hij wakker werd, ging hij naar binnen en zei tegen den

¹⁾ Knoek of conuco is een oud woord, in het Amerikaanse Spaans zeer gebruikelijk. Het beteekent eigenlijk: een stuk grond door den eigenaar aan een slaaf afgestaan ter bebouwing voor eigen rekening. Het woord is vermoedelijk van Caribische afkomst.

hond: „Nu moet ik naar huis; geef me dus, wat je me beloofd hebt.”

De hond gaf een grote zak vol groenten en fruit en zes eieren, zoals hij beloofd had en drukte Nanzi nogmaals op het hart om er niet over te praten met anderen.

„Nee, nee,” verzekerde Nanzi, „ik zwijg als het graf.”

Maar Nanzi hield zijn woord niet en ging aanstonds naar den koning, om te vertellen, dat Compa Cachó een plantage van den koning geroofd had.

Toen de koning dat hoorde, werd hij boos en liet den hond dadelijk bij zich komen. Nanzi zelf werd met de gevangenneming belast en deze kwam spoedig met den hond samen bij den koning.

Onderweg vroeg de hond: „Wat heb ik toch gedaan?”

„Wil je wel eens stil wezen”, zei Nanzi nors, „anders sla ik je dood.”

Compa Cacho begon langzamerhand te vermoeden, dat er weer een list van Nanzi achter school en hield zich voorbereid op een valse beschuldiging.

Bij den koning gekomen, vroeg deze: „Waar heb je die knoek gekocht.?”

„Die knoek, die knoek”, zei de hond, alsof hij diep stond na te denken, „o ja, dat is waar ook, die heb ik gekocht van Compa Nanzi.”

Toen Nanzi dat hoorde, maakte hij zich uit de voeten en liet zich voorlopig niet meer zien in de nabijheid van het paleis van Shon Arey, noch in de buurt van den hond.

Compa Cachó werd van alle schuld vrijgesproken en mocht naar huis terugkeeren.

NANZI EN DE TEERPOP (NANZI CU POPCHI DI BREU)

Er was eens een koning. Achter zijn paleis had hij een zeer mooie en grote tuin met allerlei soorten bloemen en bomen, vooral fruitbomen. Iedere morgen maakte de koning een wandeling in zijn tuin en het was hem opgevallen, dat hij de laatste tijd voortdurend fruit miste. Er moest diefstal in het spel zijn.

De koning ging te keer tegen zijn hofbewakers, dat ze niet beter uit hun ogen keken. Waar had hij ze anders voor aangesteld? Ze konden erop rekenen, dat ze hun betrekking verloren, als er geen eind kwam aan die diefstallen!

Het hielp allemaal niets, want de dief was slimmer dan de bewakers, die hem maar niet konden snappen.

Op zekere dag had de koning zelf een list bedacht. Hij liet een pop maken, zo groot als een volwassen mens, van stroo en pek. Hij gaf hem de houding van een soldaat met een geweer in de hand. De pop werd bij de put in de tuin neergezet.

's Nachts kwam de dief, die niemand anders was dan papa Nanzi, weer in de tuin van den koning en zag op een gegeven ogenblik een soldaat onbewegelijk bij de put staan. Nanzi echter kende uit ondervinding de geringe moed van 's konings soldaten en riep: „Maak dat je weg komt, lelijke bullebak!” Maar de soldaat verroerde geen spier.

Dat vond Nanzi wel een beetje sterk. Hij sloop naderbij en riep nog eens: „Je moet niet denken, dat ik bang voor je ben; ruk in, of ik zal je mores leren!”

De soldaat bleef onbeweeglijk. Dat was voor Nanzi te veel. Woedend vloog hij op den soldaat af en gaf hem een oplawaai, waar een kind aan gestorven zou zijn. Maar dát viel Nanzi niet mee, want zijn hand bleef aan de teerpop vastplakken. Toen gaf hij met zijn andere hand de pop een oorvijs, die klonk als een klok, maar daarmee zat tevens zijn tweede hand gevangen. Nanzi werd er bepaald zenuwachtig van en zei: „Als je soms denkt, dat ik nu al machteloos ben, dan heb je het toch mis en hij gaf de pop een kopstoot¹⁾, die een woedenden stier niet kwaad zou gestaan hebben. Het vreselijke gevolg was echter, dat nu ook zijn hoofd aan de pop bleef vastzitten, want de teer plakte geweldig.

Toen verloor Nanzi alle zelfbeheersing. Hij ging te keer met armen en benen en zat weldra zo vast, dat hij bijna bewegingloos op de grond viel. Hij begreep, dat er wat op zou zitten voor hem, maar wilde evenmin in de tuin blijven liggen met die dwaze pekpop aan hem vast.

Nanzi begon nu te roepen: „O koning, ik ben de dief, maar ik beloof plechtig, dat ik nooit meer stelen zal. Vergeef me, zeer vereerde koning!”

Op het gejammer van den gevangene werd de koning wakker en kwam toelopen, blij, dat eindelijk de lang gezochte dief gevonden was. Aangekomen bij de put zeide koning: „Zo, zo, ben jij die dief, die iedere nacht mijn fruit steelt! Daar zal je van opfrissen, kereltje! Ik zal je laten doden.”

Nanzi huilde tranen bij tuiten en smeekte onophoudelijk: „Ach, zeer geëerde koning, ik zal nooit meer stelen, nóóit meer!”

¹⁾ De kopstoot (dal cabezá) is een vechterstruc, bij de negers gebruikelijk. Zij boksen onverwacht met hun harde schedel tegen de borst van den tegenstander, die dan bijna zeker ademloos achterover valt.

Maar er hielp geen lieve vader of moeder aan. „Nee”, zei de koning, „ik vergeef je niets; sterven zal je!”

De koning riep op staande voet een paar soldaten; ze moesten Nanzi in een grote zak naaien en in zee gooien. Zo gezegd, zo gedaan. Nanzi werd in een zak genaaid, en de soldaten gingen op mars. Maar het is warm op Curaçao en de weg was lang. Na een half uur lopen kregen de soldaten dorst. Ze kwamen voorbij een kroeg, deponeerden hun vrachtje zolang op de stoep voor het huis en gingen zelf naar binnen om een biertje te nemen en even uit te blazen.

Nanzi in de zak zweette peentjes van angst en benauwdheid. Wat was dat? Aha, hij hoorde een kudde schapen langs komen met een herder er achter.

„Wacht even,” dacht Nanzi, „nu moet ik mijn slag slaan.” „Herder, herder, luister eens even,” riep Nanzi. De Herder bleef verbluft staan en ontdekte eindelijk, dat de stem uit de zak kwam.

„Als je in deze zak zit, kun je iets zien, zó mooi, zó wonderlijk, zó toverachtig, zó onbegrijpelijk schoon, als je van je leven niet gezien hebt en nooit meer te zien zult krijgen”, loog Nanzi.

De domme herder vloog erin. „Toe, laat mij dan ook een kijken,” smeekte hij.

„Nu voor deze keer dan, omdat je zo aanhoudt”, zei Nanzi, „maar niet lang, hoor!”

De herder knoopte de zak los en Nanzi kroop eruit. Popelend van nieuwsgierigheid stak de herder zijn hoofd in de zak. Nanzi gaf hem een zetje en in minder dan geen tijd zat de herder in de zak geknoopt.

Nanzi zette de grote zonnehoed van den herder op en ging achter de schapen lopen, alsof ze van hem waren.

Toen de soldaten een beetje waren bijgekomen van de vermoeiende wandeling met de zware zak en hun dorst gelest was, werd de zak weer over de schouders genomen, en kort daarop verdween de arme, onschuldige schaapherder in de golven van de zee en verdronk.

De koning liep een eindje te wandelen en verkneukelde zich nog in de hopeloze positie, waarin Nanzi zich die nacht gebracht had, toen hij daar opeens, alsof er geen kou aan de lucht was, papa Nanzi aan zag komen met een kudde schapen.

„Wel heb je van zijn leven”, riep de koning verbaasd, „lig jij dan niet op de bodem van de zee?”

„Daar héb ik gelegen, zeer vereerde koning,” antwoordde de onverbeterlijke listigaard, „maar dáár heb ik juist deze schapen ont-

moet. Ze waren zonder herder, en ik ben ze nagelopen en zo vanzelf weer op het droge gekomen. Er is trouwens nog heel wat meer te zien en te halen", vervolgde Nanzi onverschillig, „grote kisten met goud en diamanten en allerlei mooie en kostbare dingen."

„Wat je zegt," zei de koning verstomd, „maar dan laat ik me ook in een zak naaien en in zee gooien." En aanstonds liet hij enige soldaten komen, die hem in een zak moesten naaien.

Papa Nanzi hielp zelf een handje mee; de koning werd in de zee geworen en tot de dag van vandaag is hij er nog niet uitgekomen.

Toen ging Nanzi zelf in het paleis wonen en werd heer over alle goederen van den koning.

Naschrift. Over het slot van dit verhaal is nog een variatie in omloop.

Toen Nanzi den herder hoorde langs komen, begon hij luidruchtig te wenen en te roepen: „Ik wil niet trouwen met de dochter van Shon Arey, ik wil niet, ik wil niet!"

Verbaasd stond de herder te luisteren en kwam naderbij:

„Maar je bent ook gek, als je niet met de dochter van Shon Arey trouwen wil," vond de herder. „Nou," zei Nanzi, „kruip jij dan maar in deze zak en als de soldaten komen, zeg je maar dat je wel wilt trouwen met de dochter van den koning."

„Wát graag," zei de herder en liet zich door Nanzi in de zak sluiten, nadat hij zelf Nanzi bevrijd had.

Toen later de soldaten de zak weer opnamen, begon de herder te roepen: „Ik wil wel trouwen met de dochter van Shon Arey, ik wil best, laat me er maar uit!"

„De kerel is gek geworden", zeide de soldaten tegen elkaar, „hoe krijgt hij het in zijn hoofd om te willen trouwen met de dochter van den koning!"

(De herder wordt verdronken en Nanzi maakt later bij den koning melding van koeien met gouden horens, die hij nog gezien heeft op de bodem van de zee. Deze variatie werd mij verteld door den Heer J. Statius Muller.)

Een gedeeltelijk andere lezing van „Nanzi en de Teerpop" vond ik in het derde Jaarverslag van het Genootschap met de eindeloze naam te Willemstad, 1899, opgeschreven door Abraham Jesurun. De eerste helft van het verhaal is vrijwel het zelfde, maar wat hier onder volgt, is het gedeelte, dat anders is.

Reeds vroeg in de morgen kwamen er soldaten aan, die Nanzi vonden en hem met pop en al voor den koning brachten. Daar

werd hij publiek, door iedereen, die het zien wilde, uitgelachen en bespot. Toen men genoeg gelachen had, gaf de koning bevel Nanzi naar de gevangenis te brengen en hem de volgende dag te doden.

„Het heeft er nog nooit zo lelijk voor me uitgezien; het schijnt dat het afgelopen is met me”, zei Nanzi, „maar laat ik er nog eens rustig over nadenken, of er geen middel meer is om me uit dit penibele geval te redden.

Na lang peinzen, liet Nanzi den koning smeken hem als gunst toe te staan, dat zijn vrouw, Shi Maria, bij hem op bezoek mocht komen. Dit werd hem toegestaan.

Wenende verscheen Shi Maria. „Hoe kom je toch in zo'n toestand”, snikte ze. „Het is nu geen tijd om er over te redeneeren, hoe ik er in gekomen ben”, meende Nanzi, „maar help me liever een middel te verzinnen om er weer uit te komen.”

„Zelf heb ik al iets bedacht”, zeide hij, „en oordeel zelf of het niet goed is: Deze nacht, als het donker is, moet je heimelijk komen en een gat in den grond graven dichtbij de slaapkamer van den koning; in dat gat moet je onze jongste spruit verbergen, die even bij-de-hand belooft te worden als zijn vader, en je moet het gat met het gras bedekken, zodat niemand vermoeden, kan, dat er op die plek een gat is. Dan moet je den jongen enige liedjes leren, die ik je zal voorzeggen, en die hij in de vroege morgen moet aanheffen, maar met treurende, klagende stem.”

Shi Maria beloofde alles te zullen doen, zooals Nanzi het haar geleerd had. Zij leerde de liedjes van buiten en nadat zij zeer bedroefd afscheid genomen had van Nanzi — naar zij dacht: voor altijd — ging zij naar huis.

Nauwelijks begon de morgen aan te breken, of daar hoorde men een klagelijke stem, die uit de grond scheen te komen, het volgende zingen: „Als Nanzi sterft, zal het niet meer regenen”; „Als Nanzi sterft, zal de koningin geen kinderen meer krijgen”; „Als Nanzi sterft, zal ook de koning sterven,” en vele andere nare dingen, die den koning, zijn familie en zijn land zouden overkomen, als Nanzi werd ter dood gebracht.

De klaagzangen hadden ook eindelijk den koning gewekt en een grote vrees beving hem langzamerhand bij het hooren van die stem, waarvan niemand de herkomst wist, en die zulke slechte dingen voorspelde!

Tenslotte voelde de koning er zich zoo ongelukkig onder, dat hij bevel gaf, Nanzi maar te laten lopen.

Op die manier ontliet Nanzi een welverdiende straf.

N.B. Volgens den heer M. Römer is deze lezing waarschijnlijk

de oudste en dus de meest oorspronkelijke. De beide andere zouden een latere vinding zijn.

NANZI EN ZEZE (COMPA NANZI Y COMPA ZEZE)

Compa Nanzi en Compa Zeze gingen samen dikwijls naar de wei van den koning, vet snijden uit de buik van een koe. Als Nanzi zijn genoeg gegeten had, rende hij hard weg, maar Zeze kon zo hard niet lopen en was natuurlijk al gauw de gevangene van Shon Arey, aan wien hij verklapte, dat Nanzi óók vet kwam stelen.

De koning zette toen enige soldaten op post in een hinderlaag. De eerstvolgende keer dat Compa Nanzi weer vet ging snijden uit de buik van een koe in de wei van den koning, werd hij door de soldaten gesnapt en gegrepen.

„Dacht je, dat ik geen hoofd had”, zei Nanzi en hij wilde een soldaat een kopstoot geven, maar een andere soldaat bemerkte het tijdig en sloeg hem zo hard op zijn hoofd, dat hij bewusteloos bleef liggen, en de soldaten dachten, dat hij dood was en keken niet meer naar hem om.

Maar Nanzi was niet dood; hij was niet eens bewusteloos. Toen de soldaten uit zicht waren, klom hij over de omheining en liet zich voorlopig niet meer zien.

Lang kon hij natuurlijk zijn gulzigheid niet bedwingen en op zeker dag ging hij weer 's nachts er op uit, om vet te snijden uit de buik van een van 's konings koeien. Maar Compa Zeze had het gemerkt en om zich te wreken, dat Compa Nanzi hem niet meer als bondgenoot wilde, omdat hij niet hard genoeg kon lopen en zodoende oorzaak was, dat ze gesnapt werden, liep hij naar het paleis om Nanzi te verraden.

Weer gingen er enige soldaten op af en betrapten Nanzi op heterdaad. Toen keek Nanzi hem met dreigende ogen aan en sprak: „Als jullie me niet vrij laten gaan, dan zal je wat zien gebeuren.” En meteen begon hij met onheilspellende stem te zingen:

„Als Nanzi gedood wordt, zal het niet meer regenen!

Als Nanzi gedood wordt, zal de zon niet meer opgaan!

Als Nanzi gedood wordt, zal Shon Arey sterven!

Als Nanzi gedood wordt, zal het kind van den koning sterven!

Als Nanzi gedood wordt, zal de koningin sterven!

Als Nanzi gedood wordt, zal al het vee van den koning sterven!

Als Nanzi gedood wordt, zullen alle planten en bomen in de tuinen van den koning verdrogen!”

De soldaten werden er akelig van en trokken zwijsend en bang weg. Zo ontkwam Nanzi weer eens aan een welverdiende straf.

N.B. Het klaaglied van Pegasaya, den jongsten spruit van Nanzi, komt in dit sprookje veel vollediger voor dan in het voorgaande.

Hoe onbenullig bovenstaand verhaal ook lijkt, toch verraadt het weer iets van het Spin-karakter van Nanzi. Het is vrijwel overbodig te vermelden, dat een mens zich geen toegang kan verschaffen tot de buik van een koe. Alleen een klein insect kan zo iets proberen.

Dit binnendringen in de ingewanden van de koe, is moeilijk op een kieke wijze te omschrijven.

ANTWOORD AAN DE REDACTIE

Gaarne wil ik hierbij nota nemen van het onderschrift van de Redactie onder mijn vorig artikel over de Cuenta di Nanzi.

Het komt mij niet waarschijnlijk voor, dat hinchadó van hinchar komt, omdat de andere verklaring meer voor de hand liggend is. Men maakt het zich toch niet moeilijker, dan nodig is? Hinchar kan inderdaad voorkomen in de betekenis van opblazen, overdrijven, maar echar, dat vele beteekenissen heeft, wordt o.a. ook gebruikt voor: een stuk opvoeren, een rede uitspreken, een voordrachtje opzeggen.

Het woord „cargapilon” is inderdaad na veel mensen geraadpleegd te hebben, die voor informaties in aanmerking komen, een raadsel voor me gebleven. Het betekent letterlijk: suikerbrooddrager. Dat bracht mij en anderen op het vermoeden, dat misschien de eenbultige kameel, of dromedaris bedoeld is. De vertaling door olifant vind ik nog duisterder dan de mijne. Cargapilon is in geen geval het *gewone* woord voor olifant. De Curaçaoenaar zegt daarvoor olifant of elefante.

Dat compader en comader in andere talen eveneens in ruimere betekenis bestaat, was me bekend. De Redactie bedoelt waarschijnlijk, dat ik dat er wel bij had kunnen vermelden. Als ik eventueel overga tot het bundelen van de sprookjes, kan mij deze opmerking van pas komen.

Chi is inderdaad geen lidwoord; wat het dan wel is, weet ik niet. Een woord als Chi is me in het Papiamento totaal onbekend. Misschien heeft het iets te maken met de Tsji-talen, gesproken door de negers, van wie de Cuenta di Nanzi afkomstig zijn. Ik wil met genoegen trachten mijn licht op te steken bij anderen.